

Geenit aukesivat kansalle

Leena Palotie oli sitä mieltä, että geenitutkimus, sen saavutukset ja tautiperintömme ovat koko Suomen asia. Niistä hän halusi meille kertoa. Ei siis ole yllätys, että Suomen molekyyliääketieteen instituutin kaapista löytyy toistakymmentä arkistokansioista lehtileikkeitä Leena Palotiestä. Mediassa uutisoitiin näyttävästi, kun hän sai palkintoja, arvonimiä, nimityksiä ja suuria apurahoja. Hän kirjoitti kolumneja, pakinoita, yleisönosastokirjoituksia. Hänestä oltiin kiinnostuneita naistenlehdistä yritysjulkaisuihin ja tiedeohjelmiin.

Painavien kansioiden läpikäyminen hengästyttää. Sieltä löytyy lukuisia henkilöhaastatteluja sanomalehdissä, aikakauslehdissä, iltalehdissä, radiossa ja televisiossa. Me tiesimme, milloin hän työskenteli Yhdysvalloissa, milloin tuli takaisin kotimaahan ja mitä perheelle kuuluu. Hänet listattiin 100 vallankäyttäjämme joukkoon, ja hän oli ehdokkaana suureksi suomalaiseksi, vuoden naiseksi ja tunnetuimmaksi tutkijaksi. Aina kärjessä.

Genetiikan harppaukset herättivät 1990-luvulla paljon hämmennystä ja pelkoa. Yleisö janoi lisätietoa: selvitetäänkö ihmisen genomin kartoituksen myötä myös elämän arvoitus? Löytyykö geeneistä vastaus sairauksiimme? Aihe oli vaikea ja tunteita herättävä.

Leena Palotien suosio ei kuitenkaan kumpua pelkästään suomalaisten kiinnostuksesta molekyyliogenetiikkaan. Poikkeuksellisen taitavana sanankäyttäjänä Leena Palotie pystyi tiivistämään ja konkretisoimaan monimutkaisia asioita sekä asettamaan ne oikeisiin mittasuhteisiin: ”Olemme enemmän kuin geeniemme summa.”

Vaikka hän puhui ”kovasta tieteestä”, hän viestitti olemuksellaan rehellisyyttä, inhimillisyyttä, empatiaa ja pehmeyttä, ja hänen tapansa puhua oli elämänläheinen. Hän ei missään vaiheessa väheksynyt suomalaisten pelkoa uu-

den edessä. Juuri nämä piirteet herättivät luottamusta kuulijassa: tämä tutkija näkee enemmän kuin norsunluutorninsa.

Toimittajat kiinnittivät huomiota Leena Palotien viimeisteltyyn naiselliseen ulkonäköön. Asia otettiin toistuvasti esille, ja Palotie tarttui tilaisuuteen. Hän kannusti naistutkijoita arvostamaan ja tuomaan esille naisellisuuttaan: siitä on enemmän hyötyä kuin haittaa. Miehisellä alalla nainen erottuu joukosta, eikä lasikatto ole sukupuolesta tai ulkonäöstä kiinni.

Leena Palotie kannusti julkisuudessa muidenkin alojen naisia etenemään urallaan toden, että se tapahtuisi kovalla työllä ja lapset tulisi hankkia professori Kivirikon ohjeita noudattaen vasta dosentuurin saamisen jälkeen. Hän kertoi julkisuudessa, kuinka hän yhdistää perhe-elämän ja työn, ja pohti radio-ohjelmassa, oliko hyvä jättää lapset aamuisin kotiin isoäidin hoivassa nukkumaan ja kiirehtiä laboratorioon jo kello kuudeksi. Se oli kompromissi, joka oli hänen mielestään tehtävä, kun perheensä rinnalla rakastaa myös työtään.

Kunnianhimoisella tutkijalla, joka on 100 päivää vuodessa matkoilla, on oltava muitakin motiiveja kuin tiedonvälitys uhratakseen arvokasta aikaansa medialle. Palotie kertoikin, että hänellä on kansanvalistajan ja opettajan luonne ja jos hänestä ei olisi tullut lääkäriä, olisi hän kirjailija tai toimittaja. Ei siis yllättävää, että hänen kahdesta lapsestaan tuli toimittajia.

Hyvä tiedejuttu syntyy usein toimittajan ja tutkijan hyvässä yhteistyössä, ja Leena Palotie ymmärsi toimittajan työtä siinä mielessä, että hän oli helposti lähestyttävä ja haastatteluun paneutuva tutkija. Hän oli kiinnostunut siitä, että lukija tai kuulija ymmärtää asian. Hän ei pitänyt asiavirheistä ja tarkisti jutun mielellään, joskus hyvinkin pedantisti, ja puoliso Aarno Palotie luki usein jutun vielä uudelleen.

